

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat

Városi Önkormányzat Polgármesteri Hivatala MEZŐKOVÁCSHÁZA	
kiadva	2017 AUG 07.
11/81-8/2017 ügyiratszám	ref
Eloszám:	Eloadó: A. K.

Kalocsa Róza munkásságának

Mezőkovácsháza települési értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Mártáné Makai Erzsébet (név)

Mártáné Makai Erzsébet (aláírás)

Mezőkovácsháza, 2017. augusztus 2. (település, dátum)

(P. H.)

Érkezett:	2017 AUG 07.
Érkezési szám:	11-675-9/2017

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Mártáné Makai Erzsébet

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Mártáné Makai Erzsébet

Levelvezési cím:

Telefonszám:

E-mail cím:

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: **Kalocsa Róza munkássága**

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus és vendéglátás	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: Mezőkovácsháza.

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

- települési tájegységi megyei külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Kalocsa Róza 1838. február 5-én született az akkor még Csanád megyei Kovácsházán Kalocsa Mihály és Vörös Krisztina lányaként. Édesapja tanító volt és az apja által vezetett iskolában tanult 11 éves koráig. Tanulmányait Aradon folytatta, majd tanítói oklevelet szerzett.

Pesten négy évig volt nevelő, majd a Pesti Evangélikus Református Felsőbb Leányiskola igazgatónője lett. 1875-től 1893-ig, mint igazgató tanító működött Szatmáron, Újpesten, Somorján és Cegléden. 1893-tól 1901-ig Debrecenben az Evangélikus Református Felsőbb Leányiskola igazgatója volt. Pedagógiai munkásságának hallatlan nagy érdeme, hogy a nőnevelédkbe ő vezette be és honosította meg a magyar nyelv rendszeres tanítását.

A pedagógia mellett írással is foglalkozott. Írásai a Családi Kör, a Hölgyfutár, a

Gyermeklapok, a Koszorú, a Kertész gazda, a Szamos, a Szatmár, az Ország Világ, a Protestáns Új Képes Napló, a Debreceni Reggeli Újság című lapokban jelentek meg rendszeresen. Több kötetnyi mesét, színdarabot, nyelvkönyveket, verseket, szépirodalmi elbeszéléseket, regényeket írt, melyek meg is jelentek. Jelentősek a francia fordításai és nyelvkönyvei is. Foglalkozott illetlenül, melyről könyvet is írt. Több kötete jelent meg volapük világnyelv (mesterséges nyelv) nyelvtanáról, annak tanulási, tanítási módszereiről. Az iskolában magyar nyelvet, történelmet, németet, francia nyelvet, gazdaságtant, egészségtant tanított és ő volt a női kézimunkák „fővezetője”.

A XIX. században nem volt könnyű dolga egy magyar írónak, főleg ha még a magyarságát, a magyar nyelv szépségét, hasznosságát is ismerte, azt hirdette, tanította s ráadásul nő volt. Nem csodálkozhatunk hát azon, hogy művei általában írói álneveken jelentek meg, így például írt: Clió, Kardos Pál, Kovácsházi László, Nagy Lajos, Róza néni, Tanító néni, Szegedi Nagy Sándor, Szegedi Nagy Lajos álneveken.

Mint özv. Márkus Elekné halt meg gyermektelenül, szegényen, 1901. február 16-án. Végző nyugalomra a debreceni Kossuth utcai temetőben helyezték el.

Művei:

- Nőnövendékek iránytana. Pest, 1865.
- Magyar nyelvtan könnyű modorban. Szvorényi József munkája nyomán. Pest, 1871.
- Szerencse föl. Werner E. után ford. Pest, 1874.
- Az oltárnál. Werner E. után ford. 1874.
- Syllabaire Frangais. Budapest, 1876., Nagy Lajos álnéven.
- Ploetz Károly: Francia nyelvtan elemei. A szerző „Elementarbuch”-ja után magyar nyelvre átdolgozta. Budapest, 1882., Nagy Lajos álnéven.
- Canossa. Bolanden Konrád után ford. I-IV. kötetet, 1886.
- Történeti beszédek II. Frigyes koráról. Bolanden Konrád után ford. I-IV. kötetet. 1886.
- Mint 20. Bolanden Konrád után ford. I-IV. kötetet. 1886.
- Magyar világnyelvi szók... 1888.
- Ezer egy éjszaka. Budapest, Kardos Pál álnéven.
- Obhlidalféle valapük nyelvtan.
- Obhlidalféle valapük és szók gyűjteménye..., Sz. Nagy Sándor álnéven.
- Sherr Világirodalom története. Képekkel és irodalmi szemelvényekkel átdolgozva. Budapest, 1881-1885.

- Toussaint-Langenscheidt. (A módszer Toussaint-Langenscheidt ((rövidítve „MeTouLa” vagy „Metoula”)) egy 19. század közepén kifejlesztett tanulási módszert idegen nyelvek az önálló tanulásra.) Sz. Nagy Lajos álnéven.
- Levélszerinti oktatás a francia nyelv tanulására. Az eredeti 30. kiadás után átdolgozta. Budapest, 1883-1885.
- Az illem könyve. A művelt ízlés és tapintatos modor az élet különböző viszonyaira. Budapest, 1884.
- Szorgalom jutalma. Mulattató és tanulságos olvasmányok jó gyerekek számára. 1884.
- Tündérgert. Budapest, 1884.
- A nagymama regéi gyermekeknek. Budapest, 1884., Róza néni álnéven.
- Igaz történetek és mesék az ifjúság számára. Budapest, 1884., Tanító néni álnéven.
- Verses állatképek. Budapest, 1886.
- Mondafűzér vagy Mondafűzés különböző népek őskorából és a lovagkorból. 1886., Clio álnéven.
- Mnemanika. 1886-1887., Sz. Nagy Sándor álnéven.
- Válogatott elbeszélések és színdarabok az ifjúság számára. Pozsony, 1887.
- Lótuszvirág. Indus rege az ifjúság számára. 1889.
- A latorcai pap. 1898. Második kiadás: 1906.
- Családi boldogság. (Asszonyok számára!) Budapest, 1890.
- A háziasszony gyöngye. 1927.
- A föld. Zola Emil után ford. 1893.
- A bibliás asszony. Budapest, 1895.
- Angol nyelvtan Plate után. Budapest, Nagy Lajos álnéven.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Kalocsa Róza kovácsházi születésű nevelőnő, akit a magyar irodalom jelentős alakjának, nagyszerű pedagógusának és írójának tartanak. példamutató életével, nevelői és irodalmi tevékenységével méltán lehet ifjúságunk példaképe.

A XIX. században nem volt könnyű dolga egy magyar írónőnek, főleg ha még a magyarságát, a magyar nyelv szépségét, hasznosságát is ismerte, azt hirdette, tanította. De mindezen nehézségek ellenére is megállapíthatjuk, hogy Kalocsa Róza igen termékeny és sokoldalú író volt, hiszen írt az ifjúság számára elbeszéléseket, regényeket, de írt illemtani, magyar, francia és volapük nyelvtani könyveket is és ezenkívül fordított is, főként franciából.

Mezőkovácsházán, mint a Kalocsa Róza nevet a Művelődési Központ viseli 2015. óta, amikor is a művelődési ház fennállásának 55. évfordulóját ünnepeelve kiállítás keretében névadót is tartottak és utcát is neveztek el róla viszont, mint a magyar irodalom jelentős alakjáról és munkásságáról megfelelően emlékezhetnénk a mezőkovácsházi területi értéktárban.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája
(bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

Mezőkovácsházi szakköri füzetek, 5. füzet; 1981.

MaiMóni Cafeblog <http://maimoni.cafeblog.hu/2012/03/29/mit-olvastak-dedanyaink-ii-resz-kalocsa-roza-a-csaladi-boldogsagrol/> [2017. június 20.]

Libri https://www.libri.hu/konyv/kalocsa_roza.az-illem-konyve.html [2017. június 20.]

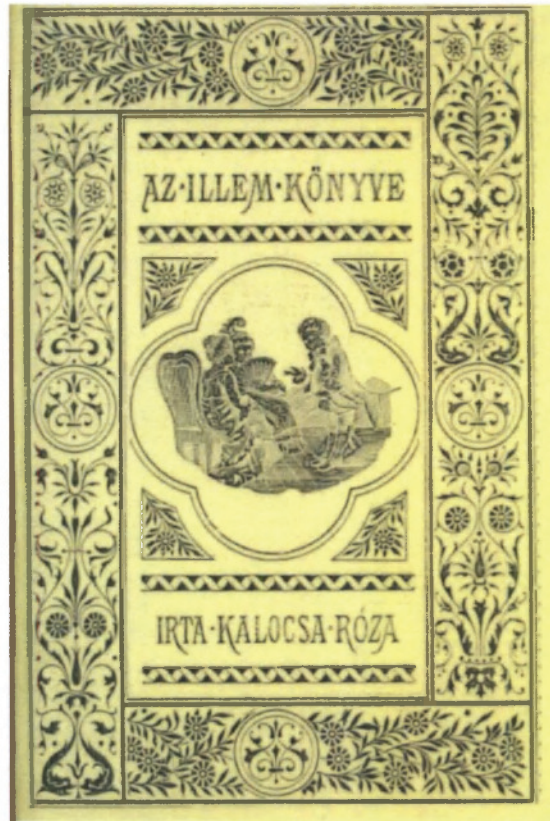
8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: www.mezokovacshaza.hu

III.
MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

Kalocsa Róza arcképe

Kalocsa Róza: Az illem könyve című műve

Ajánlás

Alulírott Strifler Károlyné, mint a Mezőkovácsházi Városi Könyvtár könyvtárosa jó szívvel ajánlom **Kalocsa Róza munkásságát** Mezőkovácsháza helyi értékei közé.

Kalocsa Róza kovácsházi születésű nevelőnő, író nő volt, aki 1838. február 5-én látta meg a napvilágot az akkor még Csanád megyéhez tartozó Kovácsházán Kalocsa Mihály és Vörös Krisztina lányaként. Tanítói családból származva már gyermekként megszerette ezt a hivatást. 11 éves koráig szülőfalujában él, majd Aradra került, ahol tanítói oklevelet szerzett. Négy évig Pesten nevelő volt. 1864-1875 a pesti református felső leányiskola igazgatónője volt és ő vezette be a magyar nyelv tanítását a Nőnevelőkben. Majd, mint igazgató tanító tevékenykedett Szatmáron, Újpesten, Somorján, Cegléden. 1893-tól a Debreceni Evangélikus Református első Leányiskola igazgatónője volt.

Írói pályáját a „Családi Kör”-ben kezdte 1864-ben. Ezen kívül több írása jelent meg a „Hölgyfutár” –ban, a „Koszorú” –ban, a „Protestáns Új Képes Napló” –ban, a „Debreceni Reggeli Újság” –ban és más fővárosi lapokban. Szerkesztette a „Méhecske” és a „Leányvilág” című képes hetilapokat.

Írásai saját nevével kívül Clio, Kardos Pál, Kovácsházi László, Nagy Lajos, Róza néni, Sz. Nagy Lajos, Sz. Nagy Sándor írói álneveken.

1901. február 16-án életének 63. évében hunyt el és Debrecenben a Kossuth utca temetőben helyezték nyugalomra 1901. február 18-án.

Családi Kör, 1874. május 3-ai 18. számából idézet Kalocsa Róza nevelőnőről. Már abban az időben felismerték tehetségét, elhivatottságát és munkásságát, amelynek emlékét mi is megfelelően ápolhatnánk a Mezőkovácsházi Települési Értéktárban.

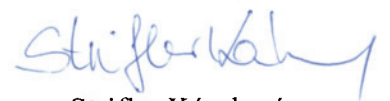
„Azért mutatok be ma kedves olvasóimnak egyet azon jók közül, a kik magukra vették azt a nehéz keresztet, mely a lelkeket elkészíti reá, hogy újra kinőjenek nekik a szárnyak, melyek visszavezessék őket oda, a honnan származtak: az égbe, és hordozzák ezt a keresztet örömmel, boldogul, soha sem gondolva a nagy teherre, mely vállaikat nyomja, mert mindig csak a megváltásra gondolnak, mely vállaikon nyugszik és ez ad nekik erőt hozzá; Kalocsa Róza az az igazi nevelőnő, a kinek áldásos működését nem lehet földi javakkal megfizetni, és épen azért tartozunk neki megadni az egyetlent, a mivel a szív a szívnek fizethet: elismeréssel.

Hogy mennyire egész odaadással él ő szent hivatásának, arról felesleges szólnom; minek ott szavak, a hol tények, élő lények, sok számos női lélek, az ő nevelése alul kikerülve, most boldog és boldogító házi nőkül, feleségekül és anyákuul dicsérik az ő szívét és eszét; azért inkább egy másik oldalát tárom föl ezen hivatott léleknek, olyant, a mi kevesek előtt ismeretes és nagyon soknak tanulságul szolgálhat.

Most az egész ország tisztelve ismeri Kalocsa Rózát, ismeri őt mint szent buzgalmu nevelőnőt, mint sokoldalulag művelt nőt, a ki azon felül számos tankönyvet is irt már; magyar nyelvtant, magyar iránytant, francia nyelvtant, jeles gyermeklapot is szerkesztett: a „Méhecské” – t; jeles regényeket is fordított ...

Igy jutott ő azon magas fokra, a hol jelenleg áldásokat vet és tiszteletet arat. A nemes szív nemes czélokot jelöl ki magának, és nincsen az a magas hegy, a hová az erős és előre törő akarat fel nem juthatna.”

Mezőkovácsháza, 2017. augusztus 02.

Strifler Károlyné

könyvtáros